

Résumés

Ernst FALZEDER

A Freud—Ferenczi levelezésről

A cikk bevezetőjében röviden szól arról a sokoldalú kapcsolatról, amely Ferenczit Freudhoz fűzte, és amely levélváltások hosszú sorát eredményezte. Évtizedes viták után született végre megállapodás e levelezés publikálásáról. Ám a több mint 1200 levél közreadása különböző területeken hosszabb előtanulmányokat igényelt, amit a szerző számos példával illusztrál. A kiadvány alapvetően nem befolyásolja a pszichoanalízisről és a legjelentősebb analitikusokról vallott nézeteinket, mégis olyan fontos dokumentumokról van szó, amelyek minden bizonnyal számíthatnak a szakma érdeklődésére.

Suzanna ACHACHE-WIZNITZER

Ferenczi közérdekű és magánérdekű írásai

Ferenczi *Klinikai naplója* és Freuddal folytatott levelezése új megvilágításba helyezik személyiségét és tehetségét, amelynek méretei publikációiból nem tárulnak elénk kellőképpen, minthogy életművének a pszichoszomatikus gyógyászat és az analitikus kezelésre vonatkozó kutatások is fontos részét képezik. Levelei egyebek között a pszichoanalitikus elmélet kidolgozásának kulisszatitkairól éppúgy árulkodnak, mint azokról a versengésekről és viszálykodásokról, amelyek az analitikus társadalmat ezekben az években időről-időre felbolygatták. Levelezésüket olvasva mi is részeseivé váltunk e két ember magánéletének, félelmeinek és szenvedéseinek, amelyek okozója az 1914—1918-as háború volt; eközben számba vehetjük azokat a sajátosságokat, amelyek levélstílusukat és általában magatartásukat kölcsönösen megkülönbözteti.

Judit KARAFIÁTH

Ferenczi és a Nyugat írói

Ferenczi Sándort szoros barátság fűzte számos magyar íróhoz, akik elsősorban az ő közvetítésével ismerkedtek meg a freudi tanokkal. Kosztolányi, Márai és Karinthy írásaiból a tudós karizmatikus egyénisége bontakozik ki. Ferenczi hatását a Kaffka Margit, Krúdy és Babits műveiben fellelhető freudista gondolatok példázzák.

Lajos NYÉKI

A Kékszakállú Herceg vára (Balázs, Bartók és a pszichoanalízis)

A mű keletkezése (1910, ill. 1911—18) egybeesik a magyar pszichoanalízis születésével és első fénykorával, jellemző terméke annak a talajnak, amelyből a freudizmus, elsősorban Ferenczi munkássága révén, kisarjadt. Balázs művének egyik alapvető forrása a folklór, a másik lehetséges forrás a pszichoanalízis egy korai változata volt. A mű pszichoanalitikus megközelítését plauzibilissá teszi a két szerző lelki habitusának alaposabb vizsgálata is. Az opera hőséneke zenei jellemzése is ezzel hozható összefüggésbe: a Herceg a szó szoros értelmében énekel, uralkodik a dallamvilágon, ezzel szemben Judit sír, zokog, kiabál, hisztérikus kitörésekre ragadtatja magát, a mindennapi nyelv érzelmi töltésű mondatdallamait teremti újjá. A cikk a továbbiakban néhány jellemző dallam elemzésével illusztrálja a mondottakat, majd összegezve hangsúlyozza, hogy Bartók és Balázs műve a pszichoanalízis egy korai, humanista, irodalmas, esztétizáló változatának a terméke, s ebben nagyon közel áll Ferenczi világához.

Georges KASSAI

József Attila esete

A pszichoanalízis szerepe József Attila életében és költészetében nem korlátozódik a költő pszichoanalitikus kezeléseire. Témaválasztásai, a valósággal szembeni állásfoglalása, a gyerekkori emlékeknek verseiben való felmerülése, anya- és apaképe, a felnőtté válás problémája, a játék komolyságának hangsúlyozása stb. megannyi fogódzó egyes költeményeinek pszichoanalitikus értelmezéséhez. Freud és Marx tételeinek összeegyeztetése elméleti írásainak egyik fontos, állandóan visszatérő témája. Más gondolatai gyakran összecsengenek Ferenczi Sándor egyes megállapításaival. Pszichoanalitikus

naplójában számos olyan motívumot vet fel, amelyet költeményeiben művészig is feldolgozott: a kétféle megfogalmazás egybevetése a költői munka mibenlétének újabb megközelítésére nyújt alkalmat.

Eva BRABANT

Bálint, Hermann: a Ferenczi-örökség közvetítésének két útja

Az írás felidézi Hermann Imre és Bálint Mihály alakját: mindketten szorosan kötődtek Ferenczi szellemiségéhez. Hermann Imre, aki pszichoanalitikusok generációit nevelte fel, mindenekelőtt arra a kérdésre keresi a választ, milyen módon függ össze az ösztönélet és a kreativitás. Bálint emigrációba kényszerül, de továbbra is céljának tekinti a Ferenczi-örökség közvetítését. Munkáiban nagy hangsúlyt kap a regresszió és a tárgykapcsolat kérdése.

André KARÁTSON

Kosztolányi Dezső: A szorongás és az együttérzés esztétája

Kosztolányi poétikai és narratív életműve nem más, mint annak az egyszerű életnek a dicsőítése, amely elkerülhetetlenül vezet a halálhoz. A tanulmány elemzi paradox életérzését, az újjongó szorongást és ennek kortörténeti magyarázatát adja. Felhívja a figyelmet a Schopenhauer, Nietzsche és Freud nyomdokaiba lépő Kosztolányi különös modernségének meghatározó elemére, a tudattalan hangsúlyos jelenlétére életművében.

Jean PERROT

Hatvan év múlva: újra időszerű a „szavak felsorakoztatása”

Egy új magyar—francia — francia—magyar szótár szerkesztésének előkészítése alkalmat ad arra, hogy megemlítsük Aurélien Sauvageot lexikográfiai tevékenységét. Hatvan évvel ezelőtt jelentette meg az első francia—magyar nagyszótárt, tehát érdemes felidézünk néhány emlékeztést és meg gondolást, amelyet a szerző közzétett a vállalkozásáról.

Tamás SZENDE

Adatgyűjtés és szótárszerkesztés

A cikk beszámol az új magyar—francia szótár szerkesztésének jelenlegi állásáról, a rögzített szerkesztési alapelvekről. A szerző bemutatja az adatgyűjtéshez elengedhetetlen, mai magyar, mindenekelőtt irodalmi és sajtónyelvi szövegekből álló számítógépes korpuszt, továbbá a szöveglekérdező programot, melynek segítségével valamennyi szóalak visszakereshető.

Vilmos BÁRDOSI

Az állandó kifejezések lexikográfiai kezeléséről

A forgalomban lévő francia és magyar frazeológiai szótárak, de az egy nyelvű szótárak frazeológiai részei is, csak részben elégítik ki a nem anyanyelvű használó igényeit. Jelen tanulmány azokat a legfontosabb problémákat veszi számba, amelyek a szótárak használata és — ebből következően — az optimális szótár szerkesztése során frazeológiai szempontból szükségszerűen felmerülnek. Az elemzés és a hozzá kapcsolódó megoldásjavaslatok az alábbi témaköröket érintik: a frazeológiai egységek elrendezése, besorolása, értelmezése, a használatukra vonatkozó nyelvtani és szociolingvisztikai megszorítások, a szerkesztés technikai-tipográfiai vonatkozásai.

Miklós PÁLFY

Jelentés és fogalom

Az előadás a poliszémia jelenségéből kiindulva azt tárgyalja, hogy a jelentésfeltárás, a szócikk tagolása hogyan kapcsolódik fogalmi összefüggésekhez. A kérdés mögött a jelentés és a fogalom viszonya rejlik.

Júlia PAJZS

A számítógép szerepe az új magyar—francia / francia—magyar szótár készítésében

A számítógépen lévő folyamatos szövegekből álló korpusz segít az anyaggyűjtésben, ebből válogatják ki a lexikográfusok a megfelelőnek tűnő idézeteket, segítséget kaphatnak a jelentésárnyalatok elkülönítéséhez, új jelentések megfigyeléséhez. Maguk a szócikkek is számítógépen íródnak, az így tárolt szótár folyamatosan módosítható, karbantartható, közvetlenül fény-

szedő szalaggá alakítható. Végül, de nem utolsósorban, az elektronikus szótár egyúttal egy speciális adatbázis is, amely számtalan módon felhasználható: segítségével viszonylag könnyen elkészíthető például a szótár zsebváltozata és számítógépes floppyn terjeszthető variánsa is.

Michel A. PRIGENT:

1953—1956 avagy az ellenőrzött desztalinizálás lehetetlensége

Közép- és Kelet-Európában a sztálini rendszer elterjedése a hidegháború következménye volt. A hidegháború körülményei között, a két nagyhatalom kibékíthetetlen szembenállása folytán egy kétpólusú nemzetközi rendszer képezte a sztálinizmus felszámolásának szükségszerű kereteit is. Az 1953—1956-os időszak az ellenőrzött „sztálintalanítás” lehetetlen voltáról tanúskodik. A nemzeti önrendelkezés, a társadalom számára teljeskörűen biztosított polgári jogok, a demokrácia összeférhetetlenek a blokkok logikájával egy sztálini berendezkedésű Szovjetunió számára. Az ellenőrzött desztalinizáció kísérletei eleve bukásra voltak ítélve: vagy ellenőrzésük vált lehetetlenné, vagy a folyamat maradt félbe az elébe állított korlátok miatt.

Paul GRADVOHL

A magyarországi politikai tudományok (dosszié)

Simon Mária *A politológia kapcsán* címmel fölvázolja a magyarországi politikai tudományok fejlődését, aláhúzza a fontosabb kutatók szerepét. A visszatekintés csak egy pár évre megy vissza, mert ez a tudományág az 1980-as évektől kezdett virágozni Magyarországon.

Szabó Ildikó a politikai szocializációt elemzi, és hosszú franciaországi tapasztalatai alapján megmutatja azokat a specifikusan magyar jelenségeket, amelyek újabb megközelítéseket igényelnek. Cikkében világossá teszi a politikai kontinuitás hiányának súlyos hatását, különösen a mostani átmenetre.

A dossziében a magyarországi kutatások bibliográfiai referenciái is megtalálhatók.

Henri TOULOUZE

Az Ember Tragédiája Franciaországban

Madách *Az Ember Tragédiája* című művét soha nem játszották teljes egészében Franciaországban, mégis hosszú recepciótörténetre tekinthetünk vissza. 1863 óta kísérleteztek a fordítók Madách szövegével. Az első teljes és

nyomatott francia változatra mégis a múlt század végéig kell várni. A 30-as években új fordítás jelenik meg, ebben az időszakban jelentős a rá vonatkozó irodalmi tanulmányok száma is — és egy bábszínházi bemutatót is számon tart a krónika. A 60-as években Roger Richard és Jean Rouselot két szép adaptációt ad. A recepciótörténeti áttekintést bibliográfiával és dokumentumok közlésével egészítette ki a szerző.

Piroska SEBE-MADÁCSY

Aurélien Sauvageot Budapesten

A szerző felvázolja Aurélien Sauvageot tanári munkáját és kutató tevékenységét, amelyet a budapesti Eötvös Kollégiumban folytatott. Közzéteszi azokat a mindeddig publikálatlan leveleket, amelyeket Sauvageot a nagy hírű intézmény két igazgatójához, Bartoniek Gézához és Gombocz Zoltánhoz címzett.

Erik FÜGEDI

István és Európa

A tanulmány tárgya a Magyarország történetének mindmáig legfontosabb eseménye, István király megkoronázása és egyúttal a magyarság megkeresztelése. A szerző megvizsgálja a két esemény közvetlen következményeit az államhatalom és a keresztény egyház kiépítése terén, leírja az életmódváltozás hatását István birodalmának alattvalóira, a vezető elittől az egyszerű emberekig bezárólag.

Eszter HÉJJAS

XIV. Lajos küldöttei az erdélyi fejedelemségben

XIV. Lajos keleti politikájának, a török Portával való kapcsolatok ápolása mellett, lényeges eleme volt a Habsburg-dinasztia ellenfeleivel fenn tartható szövetség keresése. Ennek megfelelően, 1674 és 1683 között, a lengyelországi francia követek rendszeresen elküldték megbízottaikat az erdélyi fejedelmi udvarba, hogy esetleges katonai segítségnyújtást napirenden tartsák. Az adott időszak francia diplomáciai irataiból érdekes, bár tagadhatatlanul szubjektív, helyenként igen erősen elfogult, szélsőséges ítéletekkel tarkított képet kapunk Apafi Mihályról és udvarának legfontosabb tagjairól, valamint a Thököly Imre vezette kuruc felkelésről.